

Gândirea laterală - de la teorii, la aplicații în grădiniță

profesor inv. preșcolar Avădănei Lăcrămioara ,

GPN Ipotești

Copiii sunt în mod natural înclinați să vadă lucrurile lateral și, prin urmare, să pună mai multe întrebări și să găsească mai multe soluții decât adulții. Ei sar înăuntru, nu se tem să greșească și, dacă ești pregătit să greșești, dacă încerci, ai șanse mai mari să îți vină ceva original în minte. Problema crucială este că, pentru instituția de învățământ de astăzi, a greși este cel mai grav lucru care se poate întâmpla. Prin urmare, școala devine un loc în care copiii, în loc de a-și dezvolta și articula gândirea, o standardizează. Rezultatul este că „educăm oamenii excluzându-i din capacitatea lor creativă”. Adică, în calitate de copii, suntem cu toții creativi, dar crescând, școala ne învață să nu mai fim. Uităm că unii copiii vin pe lume „dotați” cu un talent extraordinar. Subestimăm potențialul gândirii lor divergente, acel mușchi psihic extraordinar care uneori dispare odată cu educația, exclusiv, a gândirii convergente.

Gândirea laterală poate fi definită pe scurt ca o modalitate „indirectă” de a rezolva probleme, adică să încerce să privească obiectivul care trebuie atins din diferite unghiuri, cu o metodă care ar putea fi definită „de investigație”. Prin urmare, gândirea laterală se articulează pe **fapte** și nu pe presupuneri, împărțind elementele individuale și apoi rearanjându-le prin diferite încercări până se ajunge la soluția corectă.

Gândirea laterală este opusă gândirii verticale și diferența constă în faptul că a doua este o gândire logică, selectivă și secvențială, în timp ce prima este **generativă**, adică capabilă să găsească idei noi prin căi alternative.

Gândirea laterală și gândirea verticală sunt combinate cu emisferile cerebrale stângi și drepte și cu modul lor diferit de a face față realității. Copiii cu SLD par să folosească mai mult emisfera dreaptă la învățare. Din acest motiv, devine de o importanță fundamentală să înțelegem ce este gândirea laterală, pentru a stabili o metodă de predare adecvată.

De fapt, pentru a acționa asupra gândirii laterale, atitudinea adultului este importantă:

- Relaxat și spontan în abordarea disciplinelor de studiu
- Concentrat și atent, la început, pentru a detecta abilitățile dobândite și pentru a lucra la cea mai simplă parte a sarcinii
- Deschis la posibilitatea de a se juca cu ideile copilului.

Gândirea verticală și gândirea laterală în școală trebuie să fie complementare, una nu o exclude pe cealaltă, pentru a permite o învățare semnificativă. Avantajele aplicării gândirii laterale sunt, de fapt, încurajarea constantă a deschiderii către idei noi, ceea ce duce la conștientizarea faptului că până și cele mai mari obstacole pot fi depășite. Astăzi, copilul dislexic are nevoie tocmai de acest impuls pentru a zbura în sus.

Imaginați-vă că vă aflați într-o cameră cu doar două uși. Trecând prin prima, veți fi instantaneu surprins de o lentilă uriașă capabilă să concentreze razele soarelui. Deschizând a doua ușă, în schimb, vei fi lovit de flăcările unui puternic dragon.

Pe care din cele două uși o veți alege? Desigur prima ușă (cea a obiectivului)! Pur și simplu va trebui să așteptați că soarele apune. Este un exemplu clasic de enigmă concepută pentru a vă testa gândirea laterală (sau „divergentă”) sau abilitatea dvs. de a gândi creativ, de a nu lua nimic de la sine și de a găsi soluții strălucitoare la provocările vieții.

Acest **exercițiu** își propune să îmbunătățească flexibilitatea mentală și să exerseze gândirea divergentă, găsiind cel mai mare număr de utilizări pentru obiectele prezentate copiilor, descoperind alte funcții decât funcțiile obișnuite ale aceluiași obiect.

Odată ce obiectul a fost ales, educatoarea le va cere copiilor să numească posibilele utilizări: Ce se poate face cu o agrafă? Ce se poate face cu o cutie de ambalaj? Cu șosete? Cu 6 creioane? Cu un scaun?

Pentru a stimula gândirea creativă a copiilor, educatoarele îi pot încuraja să vină cu un număr minim de idei (cel puțin 5 idei, de exemplu), să repornească aparatul de gândire evocând singuri o idee, în 10 minute.

Copiii pot fi invitați să deseneze ideile care le plac cel mai mult.

1. Ce se întâmplă dacă?

Ideea acestui exercițiu este de a invita copiii să genereze idei dincolo de limitele realității plecând de la situații improbabile: „Ce s-ar întâmpla dacă ...?”.

Consecințele pot fi pozitive sau negative și se referă la sine, la alți copii.

Iată câteva exemple :

Ce s-ar întâmpla dacă ar fi tot timpul zi ? Dacă oamenii ar avea patru brațe?

Dacă am putea citi mintea altor oameni? Acest exercițiu poate fi practicat în grup și adultul are responsabilitatea de a asigura un mediu binevoitor și necritic. Toate ideile, chiar și cele mai excentrice, sunt acceptate. Copiii sunt încurajați să exploreze toate consecințele posibile propunând cât mai multe idei posibile, prin respingerea ideilor deja propuse, prin explorarea unui univers cât mai larg posibil, prin a fi cât mai precise în descrierea ideilor și concentrându-se pe cele mai uimitoare idei.

Limbaajul artei și al imaginii

Orientează copilul în tendința sa de a exprima gândurile și emoțiile cu creativitate, educându-l spre plăcerea frumuseții și simțul estetic. Întâlnirea copiilor cu arta este o oportunitate de a privi lumea cu alți ochi.

Creativitatea este adesea gândită ca un dar al naturii și acest lucru este parțial adevărat. Dar, dacă este adevărat că unii copii se nasc mai creativi decât alții, este adevărat că creativitatea poate fi stimulată și sporită și că depinde foarte mult de mediul în care cresc copiii. Toți copiii pot deveni creativi. Iată câteva idei pentru stimularea acestei resurse valoroase prin activități, gândire laterală și alte strategii utile.

Nu judeca!

Când copiii fac orice fel de activitate, de la un desen, la un joc, la cele mai provocatoare activități, suntem obișnuiți să judecăm, să exprimăm consimțământul sau dezaprobarea sau să ne impunem punctul de vedere. Acest lucru ar trebui evitat. În plus, față de majoritatea activităților copiilor ar trebui să fie desfășurate de aceștia în conformitate cu libertatea totală, chiar dacă într-un model de comportament. Să nu judecăm desenele, jocurile, ci mai degrabă să-i facem să înțeleagă că au deplină libertate de a concepe și de a inventa ceea ce își doresc. Pentru copii, știind că pot fi ei înșiși fără să fie nevoiți să se conformeze standardelor, să le permitem să-și dezlănțuie potențialul creativ.

Multe soluții pentru o problemă

Potrivit cercetătorilor, la fel ca psihologii din copilărie, gândirea divergentă este esențială pentru a declanșa procesul creativității. Gândirea divergentă înseamnă a ajunge la soluția unei probleme în multe feluri, a propune căi diferite și a stimula liber ideile. Copiii cărora li se permite să gândească liber pot găsi soluții inovatoare la probleme care la prima vedere păreau de nerezolvat.

Liber să greșească și să exploreze

Deși este important să preveniți copiii de la un comportament periculos, este esențial să le permiteți libertatea de a explora și de a face greșeli. De exemplu, lăsându-i liberi să alerge, să transpire, să se murdărească jucându-se în bălți, să arunce ceva ce poate fi reparat în continuare. Copiii care au libertatea de a face aceste greșeli și de a explora mediul înconjurător vor fi copii care vor putea fi mai creativi și mai echilibrați ca adulții.

Cutie resurselor creative

O modalitate excelentă de a stimula creativitatea copiilor, de exemplu, este de a lăsa la dispoziție o cutie cu multe materiale diferite. De la resturi de țesături, role de hârtie igienică, markere până la orice poate fi folosit pentru jocuri creative. Această cutie de resurse va fi distracția lor preferată într-o zi ploioasă. Aceste resurse pot fi folosite pentru a crea cele mai diverse jocuri și pentru a permite creativității să se dezvolte.

Fă-o singur pentru a dezvolta creativitatea

O modalitate cu adevărat eficientă de a dezvolta creativitatea copiilor tăi este să o faci singur. Îi putem învăța să facă păpuși de pânză, brelocuri de pâslă, cărți și multe alte obiecte care necesită dexteritate, pasiune și materiale reciclate. Datorită faptului că vor avea la dispoziție materialele necesare pentru a crea ceva nou, vor putea să-și dezvolte tot potențialul creativ și va fi minunat să vedem bucuria când vor putea obține un rezultat cu mâinile lor. Aceste mici artefacte pot fi apoi personalizate cu etichete, schimbate cu prietenii sau vândute în scopuri caritabile.

În timpul zilei este util să le permiteți copiilor libertatea de a nu face nimic. Este un timp prețios, chiar dacă doar pentru o oră, în care copiii au posibilitatea să călătorească cu imaginația lor, să fie singuri cu ei înșiși, să-și lase gândurile să rătăcească. Este util pentru dezvoltarea creativității, ameliorarea stresului și, de asemenea, pentru reîncărcarea după efort.

Activitățile potrivite pentru a dezvolta creativitatea

Există atât de multe activități pe care le putem face cu copiii pentru a-și dezvolta creativitatea. De exemplu, citindu-le povești de la o vârstă fragedă, cântând la un instrument, chiar și cel mai simplu, pictând vor fi capabili să scrie ceea ce le trece prin minte când vor fi mai mari.

Robinson susține că toți copiii au talente extraordinare și că sistemul educațional de astăzi îi irosește fără milă. Conform manifestului său, școala ar trebui să încurajeze „gândirea laterală”, o expresie inventată de psihologul maltez Edward De Bono pentru a indica capacitatea de a rezolva problemele în mod creativ și din perspectivă diferite. De ce ar trebui să învățăm să folosim gândirea laterală? Poate pentru că, în multe cazuri, gândirea laterală devine singura resursă pentru rezolvarea chiar și a celor mai complexe probleme într-un timp scurt.

Bibliografie:

- *** Curriculum pentru educația timpurie, aprobat prin OMEN nr.4694/ 2019;
- Edward de Bono „Gândirea laterală”, Ediția a IV-a, Ed. Curtea Vechea, 2019
- Piaget, J., (1965), Psihologia inteligenței, Editura Științifică, București;
- Roco, M., (2001), Creativitate și inteligență emoțională, Editura Polirom, Iași